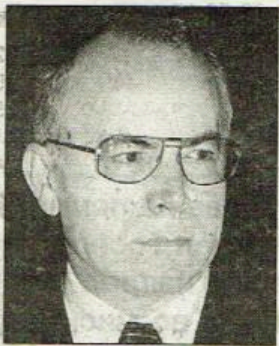

ПРОЕКТИ ЗА НЕПОДНОСЛИВА ЗБРКА

Споменикот на Александар и црквата на Вранишковски

ДИМИТАР
ДИМИТРОВ

Меѓу актуелните нешта во државата кои тешко се восприемаат - историски, културолошки, правно-политички - се наметнуваат проектите на споменикот на Александар Велики на скопскиот централен плоштад и на „грчко-православната охридска архиепископија на Пејската патријаршија“ (црквата на Вранишковски). Тие два проекта се доволно тешки сами по себе, секој во својот родов контекст, а заедно прават неподнослива збрка.

Споменикот на Александар е официјален проект, на кој му се спротивставуваат опозицијата, меѓународната заедница (со аргументите за провокација на Грција и за економската неоправданост) и дел од научната/културната јавност (со ликовно и архитектонско-урбанистички аргументи). Никој не го потегнал веројатно клучниот, внатрешно-политички аргумент, она на државотворноста, во врска со тоа и на споменичката панорама со Александар сред гемиици, вмоврци и асномци, вклучително - музејот на восочни фигури, и тоа како Гуливер меѓу лилигутанците.

Проектот на „грчко-православната охридска архиепископија на Пејската патријаршија“, нема поддршка дома, но има кај јужниот сосед, кај северниот и, на начелно ниво на верски слободи и права, кај меѓународната заедница (барем до најновата модификација на името).

РАЗДОРот КАКО ГЕНЕРАТОР

Едниот владин, другиот грчко-српски, тие два проекта ги поврзува единствена функција на раздор, како генератор на недобра клима во земјата и на недобри меѓуседески односи.

Од гледна точка на државотворноста, споменикот на Александар претставува апсурд. Република Македонија е создавање на европска и на меѓународна констелација, посредувана со Берлинскиот конгрес, со Балканските војни и со Првата и Втората светска војна. Нејзини два решавачки конститутивни столба се движењето на отпорот, раководен од ВМРО, против отоманската власт и против грчката и српската окупација; и учеството во антифашистичката коалиција во Втората светска војна, која се круниса со формално етаблирање на државата на Антифашистичкото собрание на народното ослободување на Македонија (1944), како членка на Југословенската федерација. Државата е споменик на Делчев, Груев, Александаров, Брашнаров, Шарло, Питу, Ченото... но не на Филип, Александар или Јустинијан. И таа реалност ја условуваат селекцијата и легитимноста на спомениците.

Ако го оставиме Јустинијан настрана, како некој што не е во врска со предметот, за античките татко и син е документирано дека биле функционализирани против борбата на нашите предци за наша држава. Култот на Александар Грците го вградиле во теорија за нашиот идентитет што не прави едно со нив, Грците. Како наследници на Александар, кој според таа теорија, се разбира, бил Грк, ние исто така сме Грци, но, со доаѓањето на Славјаните, сме се заборавиле и сме станале славофони. Таа теорија, во македонската борба и во Втората балканска војна, се спроведувала во комбинација со насилство. Нашите предци требало да прифатат или дека се Грци или да бидат „анулирани“ (Н. Диму, Несре-

ката да си Грк).

Се исходува од една основна претпоставка дека имено целото население во далечното минато било грчко. „Каков срам!“ - велеле грчки жандарми во Горно Куфалово, - „Ние ве ослободивме. Гласот на Александар Велики ве вика од гробот. Не го слушате ли? А продолжуваат да бладеат...“ (Карнегиевиот Извештај за Балканските војни 1912-1913.)

Клучната ролја во имплементацијата на грчката александристска теорија ја играла грчката црква, која „во последните два века им служела на сите богови, само не на Единствениот“ (Н. Диму). Во книгата на Рапис Капетанот Пулакас работата е така поделена што свештеник, со опширна просветителска проповед, се труди заблудените чеда, паднати во анималност и вар-

биле единствена позиција - позиција на погрчување на територијата и на населението. На другата страна од фронтот стоела ВМРО, закотвена во преродбата врз Кирило-Методијева-Климентова традиција. Еден од нејзините најголеми дејци вака ја коментира проповедта на „преродениот“ поп Герман: „Тој брат толку се погрчил... се помачи секако да ни докаже дека ние сме биле Грци!... Почна да ни ја раскажува историјата за великиот Александар... Човек што не се разбира од историја, а сака да ти проповеда со неа, тоа е многу смешно! Ние... го зарезахме.“ (Дневник). Еден друг „прероден“, војводата Вангел Георгиев, кој станал капетан Вангелис, „славофон по јазик, но грк по душа“ (Г.Каравангелис), загинал од куршум на чета на ВМРО. (Дневник).

вата на Вранишковски, на таа задоцнета инсталација на грчкиот патријарх Христодулос со посредство на српскиот патријарх Павле. Толку колку што Охридската архиепископија била „грчко-православна“, толку биле „анулирани“ црковните и училишните претставници на Климентовата-преродбена традиција. Карнегиевиот извештај и Дневникот и писмата на Мисирков сведочат за масовна чистка на тие најчести видови на тогашната интелигенција и за создавање на тој начин „обезглавен народ“.

Иако појавно спротивставени, проектите на споменикот на Александар и на црквата на Вранишковски ги поврзува заедничкото гледање наназад. Ако покрстувањето на нашите предци било мотивирано со нивното цивилизациско обликување во рамките на христијанска

рењето на елинизмот?

Останува она што било укинато/трансцендирано од виталното, кое го поставува/обликува историскиот процес. Да се бурчка по тој остаток, од него да се реконструира етнологија на античките Македонци и таа етнологија да се идентификува како наша „крв и култура“ - тоа значи да се следи антиисториски пат од трансцендирачко кон трансцендирано, од преживеано кон надживеано.

Ако крвта прелиминарно ја апсолвирале како несводлива на етнолошки белег, каква култура може да ни дадат тие што брзале да ја земат грчката култура?

„КАМЕНот ОД РОЗЕТА“

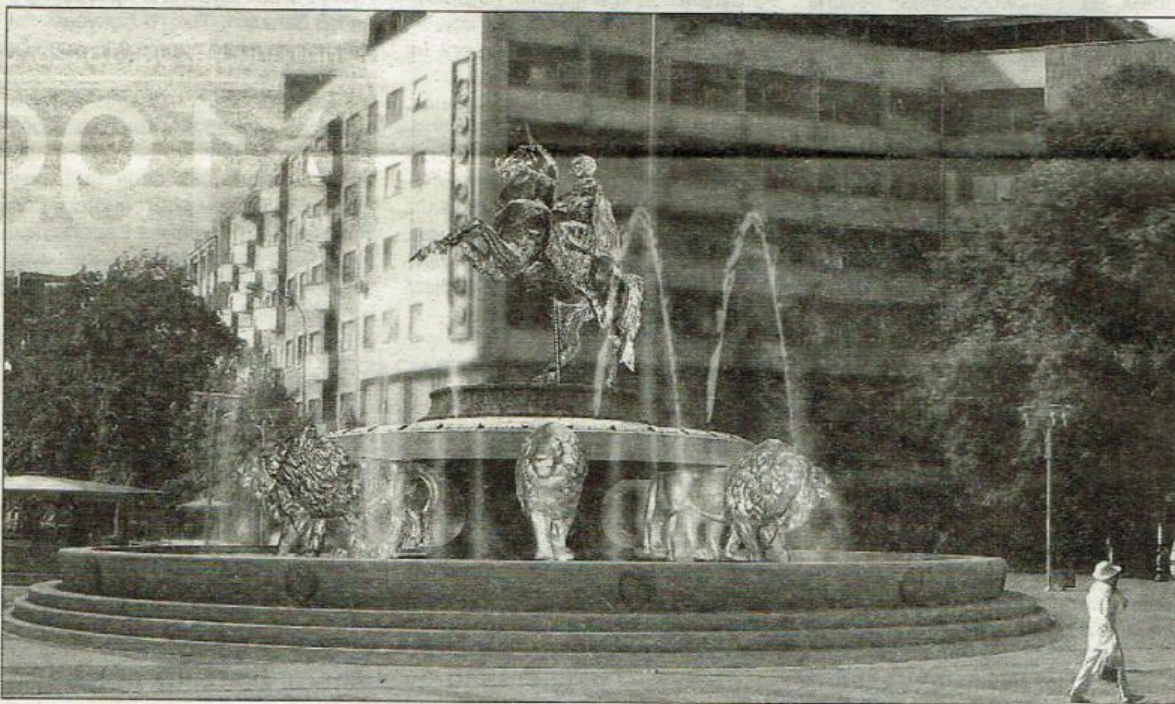
Писмото? МАНУ го изненади светот со оригиналното дешифрирање на „Каменот од Розета“, извршено во времето за аматерски активности од двајца професори на Електротехничкиот факултет. Откриетието е ставено на сајтот на МПЦ, божем Александар е христијански светец! Со откриетието се запознаваат и студентите на Јустинијановиот факултет. „Демотското писмо - подучуваат Јустинијановите професори, одејќи по умот на електроничарите - е писмото на античките Македонци... Идентификувани се симболи за 25 согласки и 8 самогласки. Исто така, идентификувани се повеќе од 160 зборови кои го задржале значењето на некои дијалекти од современиот македонски јазик.“ (!)

Најкомпетентните по предметот, класичарите П.Илиевски (Два спротивни природа кон интерпретацијата на антички текстови со антропонимска содржина, МАНУ, Прилози XXXI 1) и В.Саракички (Дискретната смрт на методологијата, Историја 1-2/2006), „откриетието“ на електроничарите го наоѓаат за резилење пред светот, бидејќи претставува непрофесионално дешифрирање на одамна дешифрираното - на демотското писмо, постаро од старомакедонската унитарна држава! Од што произлегува дека „Каменот од Розета“ не може да биде доказ дека мојот воденски дијалект бил јазик на античките Македонци, на кој Птоломеите (кои го имале прифатено грчкиот јазик и писмо!) ги пишувале документите во Египет.

Ваквата редукционистичка постапка не само што одведува од актуелната реалност, туку одведува и надвор од историјата. ТВ-спотовите, еден со глас на владика на МПЦ, Македонците ги ситуираат непосредно во вечноста, во противстав и на Библијата, и на Дарвин, како супститут и за Адам и Ева, а за приматите. Една таква стратегиска цел - да се направи од нас лакрдија - постигаат и проектот на споменикот на Александар и проектот на црквата на Вранишковски. Тоа е стратегија на деструкција-автодеструкција, во традицијата на тактиката на Каравангелис „со нив против нив“, со која „славофоните“ ги регрутирал во андартските чети, како што е прикажано погоре, служејќи се со култот на Александар како орудие. Устоличувањето на Александар во грандиозен кич-споменик на централниот плоштад на главниот град на државата (след оние во Прилеп и во Штип), претставува триумф на грчката византиска вештина, со која на тој чин му се дава вид на провокација на Грција, а всушност се провоцира автодеструкција на државата и суицид на нејзиното мнозинско население.

(АВТОРОТ Е УНИВЕРЗИТЕТСКИ ПРОФЕСОР)

Устоличувањето на Александар во грандиозен кич-споменик на централниот плоштад на главниот град на државата (след оние во Прилеп и во Штип), претставува триумф на грчката византиска вештина, со која на тој чин му се дава вид провокација на Грција, а всушност се провоцира автодеструкција на државата и суицид на нејзиното мнозинско население

варство, да ги „прероди“ и да ги спаси за елинизмот и културата во идентитетот со Александар. Додека за луѓето (движењето на отпорот) што ја одбиваат таквата „преродба“ следувал теророт на андартите.

Во случајот на костурскиот владика Каравангелис двете функции се споени во една личност. Тој бил и проповедник и организатор на терористички акции. Мантијата му била потребна поради авторитетот на православната црква сред православното население. Така, проблематичниот ВМРО-вски војвода Коте Христов при првата нивна средба му бакнува рака, а владиката уште со првата реченица му ја вгнушува „преродбата“ на грчки начин: „Ви сте Грци од времето на Александар Велики, но наминаа Славјаните и ве пославјанија. Изгледот ви е грчки и земјата што ја газиме е грчка. За тоа сведочат и статуите скриени во неа. И тие се грчки. И монетите што ги наоѓаме се грчки.“ (Македонската борба).

ЗА „ПРЕРОДЕНИТЕ“

Како што гледаме, пред еден век, во грчката „Македонска борба“ и во Втората балканска војна, Александар и грчката црква не само што не си противречеле, туку

Од друга страна, „преродениот“ Коте Христов, капетан Котас, грчки народен херој, овековечен споменички и во името на селото, го заклал ВМРО-вскиот војвода Лазар Поп-Трајков, чија отсечена глава му ја принесол како трофеј на „Црното евангелие“, како што уште жив го нарекле Каравангелис. Друг андартски капетан му ја отсекол главата на тешкоранетиот Чакаларов, која, набиена на кол, андартите ја разнесувале низ Леринско, извикувајќи: „Нема Чакаларов! Нема Македонија!“

Таков е споменот на Александар во врска со државотворниот процес на Република Македонија, сублимиран во девизата „Се“ за Македонија“. Таков е уделот на грчката црква во нашето политичко и народно обособување. Се работи за тенденција на одржба наспроти тенденцијата на културно-политичка индивидуализација во рамките на европската реалност, (индивидуализација) што ја претставува штотуку споменатата Кирило-Методијева-Климентова преродбена традиција. Таа амбиваленција на ширењето на источното христијанство сред Славјаните, има милениумска историја. Се претега од Византијата, преку Отоманската Империја, до „црните евангелисти“ и до црк-

Европа, со „преродбата“ во знакот на култот на Александар се излегува од Европа, бидејќи се редуцира тој последен милениум од нејзината историја, кој, се разбира, ја подготвил современа Европа и нас како нејзин дел и етнокултурна особеност.

„Грчко-православната Охридска архиепископија на Пејската патријаршија“ тоа милениумско обособување во Светиклиментовата традиција, со преродбата, ВМРО и АСНОМ го премостува со грчко-српска коалиција на нивото на „црните евангелисти“, како „свештен“ изблик на земната манија за непосредна грчко-српска граница.

Официјалниот проект, пак, на споменикот на Александар, ја надминува редукционистичката постапка во функционализацијата на Александар од страна на државата на Каравангелис. Тој ја проширува редукцијата и на грчката култура, фокусирајќи се врз самиот Александар непосредно, на Александар како Македонец. Како „преродба“ на (современите) Македонци во (антички) Македонци.

Што останува од нас исчистени од цивилизацискиот супстрат на милениумот зад нас? Што останува од Александар исчистен од грчката култура и од неговата ролја во ши-

Handwritten signatures and notes at the bottom of the page.